

HATAY'IN ANAVATANA KATILMASINDAN SONRA BÖLGEYE YÖNELİK DEVLET YATIRIMLARI (1939-1960)

Government Investments on The Region After Hatay's Accession
to Homeland (1939-1960)

Ahmet EDİ

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

aedi@agri.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-9596-7684>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-Journal of Ağrı İbrahim Çeçen
University Social Sciences Institute AİCUSBED 5/1 Nisan/April 2019 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	20.03.2019-
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	17.04.2019
Sayfa- <i>Pages</i> : 45-52	 10.31463/aicusbed.542553

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

HATAY'IN ANAVATANA KATILMASINDAN SONRA BÖLGEYE YÖNELİK DEVLET YATIRIMLARI (1939-1960)

*Government Investments on The Region After Hatay's Accession to
Homeland (1939-1960)*

Ahmet EDİ

Öz

Hatay'ın anavatana katılmasından sonra bölgeye yönelik yatırımların arttığı görülmektedir. Özellikle İskenderun Limanı'nı işlevsel hale getirebilmek için yapılan faaliyetler bölgenin ekonomisini olumlu yönde etkilemiştir. Bunun yanında limanın faaliyet alanının genişlemesi ve önemli ticaret merkezlerinden biri haline gelmesi ile Amik Ovası'nda endüstriyel tarım yatırımları yaygınlaşmıştır. Endüstriyel tarım için gerekli olan ekipmanlar gerek tarım kredi kooperatifi gerek Ziraat Bankası gerekse Bakanlıklar yolu ile krediler açılarak yapılmaya çalışılmıştır. Bununla beraber tarımsal verimliliği arttırmaya yönelik sulama noktasında faaliyetlerin olduğu da görülmüştür. Ekonomik faaliyetlerin özellikle devlet tarafından yapılmasını yanı sıra özel sektörün de bölgeye yönelik istihdam amaçlı yatırımları da teşvik edilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında Marshall yardımları ile başlayan Türkiye'deki tarımsal yardımlardan Hatay'da nasibini almıştır.

Çalışmada anavatana katılan son toprak olan Hatay'a 1939-1960 yılları arasında yapılan yatırımların kalkınma odaklı yapılanmalarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden belge ve doküman analiz yöntemi uygulanarak bölgenin kalkınması incelenmiştir. Özellikle kültürel ve ekonomik anlamda yapılan yatırımların yoğun olarak gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Bu süreçte Fransız ve Suriye kültürünün Hatay üzerindeki etkisini kırmaya yönelik kültürel faaliyetler yapılırken bir yandan da bölge halkının ekonomik faaliyetler ile kalkınmasını ve refah seviyesinin yükseltilme çabalarının yoğun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hatay, Antakya, İskenderun, Amik Ovası, Misak-ı Milli.

Abstract

It is seen that investments towards the region have been increased after the accession of Hatay to the homeland. In particular, the activities carried out to make İskenderun Port functionalized has positively affected the region's economy. Besides, with the expansion of the activity area and becoming one of the important commercial centers of the port, industrial agriculture investments have become

widespread in Amik Plain. The necessary equipment for industrial agriculture has been tried to be made by opening loans through both agricultural credit cooperatives, Ziraat Bank and Ministries. However, it has been observed that there are activities related to irrigation to increase agricultural productivity. In addition to the economic activities being carried out by the state, the private sector's employment-intended investments in the region was also encouraged. Starting with the Marshall Aid after World War II, Hatay has also taken its share from agricultural aids in Turkey.

In this study, it is aimed to analyze the development-oriented organizations of the investments between 1939-1960 in Hatay which is the last soil accessed to the mainland. The development of the region was examined by applying the document analysis method from qualitative research methods. It can be seen that the investments made especially in the cultural and economic sense have been realized intensively. It was concluded that in this process, cultural activities were carried out to break the influence of French and Syrian culture on Hatay, and on the other hand, the efforts of the people of the region to develop through economic activities and the efforts to raise the level of welfare were intense.

Key Words: Hatay, Antakya, Iskenderun, Investment, Industry

Giriş

Antakya'nın tarihi tam olarak bilinmemesine karşılık, Tunç Devrinden öncelere dayandığı yapılan arkeolojik kazılar neticesinde ortaya çıkmıştır. Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan şehir özellikle Asi Nehri ve Amik Ovasının varlığı ile tarımsal toplumların önemli bir merkezi haline gelmiştir. Büyük İskender'in ölümü (M.Ö. 323) üzerine komutanları arasında çıkan nüfuz mücadeleleri akabinde bu günkü şehir merkezini I. Seleukos kurdurtmuş ve Antiokheia olarak isimlendirilmiş, bu isim zamanla Antakya şekline dönüşmüştür. Şehir daha sonra gelişip hem ticaret hem de bir tarım kentine dönüşmüştür. Özellikle Orta Doğu'nun Anadolu'ya oradan da Avrupa'ya açılan kapılarından biri haline gelmiştir. Bu durum şehir için birçok savaşın yapılmasına sebep olmuştur. Şehir 1516'da Osmanlı Devleti ile Memluküler arasında yapılan Mercidabık Savaşından sonra Ağustos 1516¹ tarihinden Kasım 1918 tarihine kadar Osmanlı egemenliğinde kalmıştır.

I. Dünya Savaşı esnasında Osmanlı Devletini paylaşma planlarından Sykes-Picot antlaşmasına göre bölge Fransızlara bırakılmış ve Mondros mütarekesi akabinde de Antakya ve İskenderun'a Fransızlar yerleşmiştir. Son Osmanlı Mebuslar Meclisi'nin 28 Ocak 1920 tarihinde aldığı Misak-ı Milli² kararında sınırlar içerisinde yer alan Antakya, 1938 yılına kadar Fransız mandasında kalmıştır.

Hatay ismi 1 Kasım 1936 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin konuşmasında Suriye sınırları içerisinde kalan bölgeden söz

¹ İsmail hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi C. II*, TTK Yayınları, Ankara, 1996, s. 286.

² *Milli Egemenlik Belgeleri*, TBMM Yayınları, Ankara, 2015, s. 35.

ederken Antakya yerine Hatay ismini kullanmasından sonra değişmiştir³. Bu ismin hikâyesine bakıldığında 1926 yılına kadar dayandığı görülmektedir. Özellikle Türk tarih tezinden itibaren bölgenin kırk asırlık bir Türk yurdu olduğu Mustafa Kemal tarafından dile getirilmiştir. Bunun akabinde konuyla ilgili çeşitli çalışmalar devam etmiş ve yukarıda da belirttiğimiz gibi Atatürk'ün Meclis konuşmasından sonra Hatay ismi kullanılmaya başlanmıştır. Bölgedeki Türk nüfusunun yoğunluğunu delil göstererek Türkiye, 1938 tarihinde Hatay'ın statüsünü Milletler Cemiyeti'ne taşımıştır. Yapılan görüşmeler ve dünyanın hızlı bir şekilde savaşa gitmesi de bölgenin bağımsız bir devlet olma yolunda önündeki engelleri de kaldırmıştır. Ağustos 1938 tarihinde yapılan oylama sonucunda 2 Eylül 1938 tarihinde Hatay Bağımsız devleti kurulmuştur.

1939 yılında Hatay Cumhuriyeti Meclis kararıyla Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlanan şehir, Misâk-ı Milli sınırlarına dâhil olan son toprak parçasıdır. Bölgeye her hangi bir toprak parçası gibi bakmamak gerekmektedir. Çünkü hem Akdeniz'e hem de Suriye'ye sınır olması dolayısıyla jeopolitik açıdan önemli bir yerdir. Anavatan'a katılmasından sonra devlet tarafından göz ardı edilmeyecek kadar önemli olan bu toprağa, Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümetleri de kayıtsız kalmamıştır. Hatay'ın Anavatana katılış süreci aslında sancılı bir döneme denk gelmiştir. II. Dünya Savaşı patlak vermiş, bir yandan Hitler'in Almanya'sı diğer taraftan Mussolini'nin İtalya'sı tehdidi altındaki dünya, beraberinde Türkiye'yi de sıkıntılı sürece dâhil etmiştir. Fransa'nın bölgeyi tamamen terk etmesi ile Suriye özelinde bölge Mihver devletlerin iştahını kabartır duruma gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti bir yandan II. Dünya Savaşına girmemeye çalışırken bir taraftan da kalkınmaya önem vermiştir. Kalkınmanın yanında kültürel gelişme anlamında da hızlı bir gelişme kaydeden hükümet ülkenin hemen her yerinde gerek Halkevleri, Halkodaları gerekse Köy Enstitüleri ile kültürel kalkınmayı da yakalamaya çalışmıştır. Hatay anavatana katıldıktan sonra hükümetler tarafından bölgeye yapılan yatırımlara bakıldığında ilk önce kültürel noktada yatırımları görülmektedir.

1. Hatay'ın Anavatan'a Katılımı Öncesi ve Sonrası Eğitime Yönelik Faaliyetler

Antakya ve İskenderun merkezli Halkevlerinin faaliyetlerine 1936 yılından itibaren rastlamaktayız. Bölgenin özellikle bağımsızlık ve ardından Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasında Halkevlerinin etkin rol oynadıklarını görmekteyiz. Özellikle İskenderun bölgesine yakın alanlarda başlayan propaganda faaliyetlerini tek elden ve programlı bir şekilde yürütebilmek için; Atatürk'ün emri ile Cumhuriyet Halk Partisinden Rahmi Apak görevlendirilmiştir⁴. Rahmi Apak, Ankara'nın Şam ile diplomatik girişimlerinin ardından Hatay Halkevlerini kurmuş ve faaliyetlerini Türkiye'ye katılmasında kadar devam ettirmiştir.

³ TBMM Zabıt Cerideleri, C. XIII, Devre V, İçtima 2, 1 Kasım 1936, s. 6.

⁴ Haktan Birsal, Olcay Özkaya Duman, "Entelektüel Bir Kadro Hareketi Olarak Hatay Halkevi Dergisi", *Turkish Studies*, Volume 8/2, Winter 2013, s. 50. 47-58

Türkiye Cumhuriyeti tarafından Suriye sınırları içerisinde yer alan Hatay ve çevresine gönderilen okutman veya eğitimci vasıtasıyla Türkçe okuma yazma oranlarını arttırmıştır. Bunun yanı sıra bölge halkının Türkçe öğretileri ve propaganda faaliyetlerinde bulunmaları Suriye yönetimini rahatsız etmiş, Antakya ve İskenderun köylerindeki bu faaliyetleri kimi yerlerde yasaklamış, bazı bölgelerde de engellenmiştir⁵. Ancak bu yapılan yasaklamalar neticesiz kalmış nihayet önce bağımsız sonra da Türkiye'ye katılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlandıktan sonra Halkevleri ve Halkodalarının faaliyetlerinin hız kazandığını görmekteyiz. *"Türkçe Konuş-Türkçe Yaz"* sloganıyla başlayan seferberlik ardından en ücra köylere kadar Halkodaları kurulmuş ve kültürel manada yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Gündüz cumhuriyetin temel ilkeleri halka anlatılırken geceleri kadın ve erkeklere ayrı olarak okuma yazma kursları verilerek, halkın okuryazar düzeyi yükseltilmeye çalışılmıştır⁶.

Halkevleri ve Halkodalarının faaliyetleri devam ederken bir yandan da eğitime yönelik yatırımlar başlamıştır. İlk önce ilkokul daha sonra ortaokul ve liseler bu faaliyetler çerçevesinde, açılmaya başlanmıştır. Okullar açılırken ve adlandırılırken bölge halkı açısından önemli şahsiyetlerin isimlerinin kullanılmasına dikkat çekilmiştir. Özellikle Hatay, İskenderun, Reyhanlı gibi merkezi bölgelerde açılan okullarda geçmişte bölge halkı açısından kahramanlaşan kişilerin isimleri kullanılmıştır. Bu durum hem bölge halkının kökeninden kopmamasını sağlamış hem de eski Türk kültürüne bağlılığı arttırarak Arap geleneğinden ve kültüründen ziyade Türk Kültürünü benimseme ve yerleştirmeyi kolaylamıştır.

2. Tarıma Yönelik Yatırımları

Amik Ovası'nda iklimin elverişli olması ve sulama açısından da Asi Nehri'nin varlığı ile bölgede bir yılda 3-4 ürün elde edilebilmektedir. Bölgenin kalkınması açısından bu durum önemli bir etkidir. Hatay'ın %46'sının ova olması burada tarımsal faaliyetleri daha arttırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri Hatay'a yönelik Amik Ovası özelinde bir tarımsal yatırım ve reform hareketi başlatmıştır. Bu bağlamda ilk çalışmayı, 1940 tarihindeki Cumhuriyet Halk Partisi Hatay il kongresinde görmekteyiz. Kongrede halk Ziraat vekâletinden pulluk, harman makineleri gibi makineleri isteyerek; ellerinde bulunan zirai malzemenin randımanlı olmadığını bildirmişleridir⁷. Bunun yanında Nafia vekâletinden Amik Gölünün ıslah edilerek ovaya kanallar açarak bölge sulamasına katkı sağlaması için isteklerde bulunmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1941 yılı bütçesine bakıldığında bu istekler doğrultusunda Vekâletin çalışma yaptığı 250 bin lira gibi bir bütçe ayırarak göl ıslah

⁵ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A IV-18-c, D 74-1, F21-28.

⁶ Mehmet Tekin, Hatay'da Eğitim ve Kültür, Ankara (Tarihsiz), s. 77

⁷ CHP, *Cumhuriyet Halk Partisi İl Dilekleri*, s. 680. <https://www.tbmm.gov.tr/hata2.htm> Erişim Tarihi 17.02.2019

çalışması için kullanıldığı görülmektedir⁸. Bu çalışmalar daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Yazları bataklık haline dönüşen göl, bir set ile çevrelenerek bölgedeki akarsular bu alan içerisine boşatılması sağlanmıştır. Bunun yanında besleyici akarsuların yatakları derinleştirilerek sel baskınları da önlenmiştir⁹. Anavatana katıldığı dönemde bataklıktan dolayı çentik tarımı yapılan bölgede 1950'li yıllardan itibaren hem tarım bakanlığı hem de ilgili bakanlıkların yapmış olduğu çalışmalar neticesinde ovadaki bataklıkların yok olmasıyla birlikte çentik tarımı yerini pamuk tarımına bırakmıştır. Böylelikle ekonomik açıdan getirisi yüksek ürün yetiştirilmeye başlanmıştır.

Hatay'ın ekonomisi açısından tarım sektörünün önemli ürünlerinden biri olan ipekböcekçiliği ithal edilen tohumdan, ithal ürüne konulan ek vergilerde indirim yapılarak¹ çiftçinin bu noktada önu açılmaya çalışılmıştır. 1941 yılında ise tarımsal bölgelerin elverişli hale gelmesi, tarıma uygun yeni alanların kazanılmasından sonra bölgeye yönelik ikinci plan olan tarımsal makineleşme dönemi başlamıştır. Özellikle Marshall yardımlarının etkisiyle Türkiye'nin çeşitli bölgelerine olduğu gibi Antakya'ya traktör gönderilmiştir. Tarımda makineleşmeyle birlikte Hatay genelinde üretimde artış meydana gelmiştir. Hububat ve pamuk yanında diğer tarımsal ürünlerin de yetiştirilmeye başlandığı görülmektedir.

1944'te Türkiye Zirai Donatım Kurumunun kurulması, 1945'te Çiftçiyi topraklandırma kanunuyla birlikte Türkiye genelinde başlayan tarımsal reformlar Hatay'da da hissedilmeye başlanmıştır. Özellikle Arap etkisinin II. Dünya Savaşı bitimiyle azalması ve arkasından gelen reformlarla birlikte toprak sahibi olmaya başlayan halk, bir yandan tarımsal üretimle kalkınırken; bir yandan da tarımsal makineleşmeyle birlikte yılda birkaç mahsul olarak zenginleşmeye başlamıştır. Mali açıdan rahatlamayla birlikte %46'sı tarım arazisi olan kentin, tarımsal potansiyeli de hızla artışa geçmiştir¹. 1959 yılına kadar devam edecek olan çiftçiyi topraklandırarak üretimi artırma yöntemi ile 10.085 aile arazi sahibi yapılmıştır.

3. Sanayiye Yönelik Yatırımlar

Hatay'ın anavatana katılmasının ardından yapılan kültürel ve tarımsal reform ve yatırımlarla birlikte bölge halkının iktisadi kalkınması anlamında en önemli uygulama sanayi alanındaki yatırımlar olmuştur. Çünkü istihdama yönelik yapılan yatırımlar çerçevesinde bölgede kalıcı olabilir, bölge halkını kendinize tabi eder ve göçü engelleyerek bölge kalkınmasını yapabilirsiniz. Hatay'ın sanayiye yönelik yatırımlarına baktığımızda iki ana gruba ayırabiliriz. Bunlardan birincisi tarım sektörüne bağlı sanayi kuruluşları, ikincisi ise İskenderun merkezli liman işletmesidir.

a. Tarıma Dayalı Sanayi Yatırımları

⁸ Bayram EVİN, "Amik Ovası'nda Pamuk Üretim Alanlarının İslah Çalışmaları (1918-1970)", s.4, *Kapadokya Tarih ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Nevşehir, 2014.

⁹ Hâkimiyet, 28 Kasım 1953.

¹ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 030.0.018.001.002.90.28.8.

¹ Anayol, 30 Mart 1950.

Osmanlı döneminde ülke içerisinde önemli bir üretim ve pazarlama kenti olan Antakya'nın ürünleri ülkenin hemen her bölgesinde rağbet görmüştür. Ancak I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı yönetiminden çıkarak Fransız sömürgeci olmasıyla bölge, Anadolu'daki pazarını kaybetmiştir. Bu durumla birlikte bölge halkının önemli ticaret ürünlerinden olan deri, sabun, zeytinyağı, dokuma gibi ürünlerin işlendiği küçük, büyük işletmeler zarar etmiş, bazı işletmeler ise kapanmıştır¹. Bu durum Türkiye'ye katılımıyla birlikte değişmeye başlamıştır. Yeni ivme kazanan tarımsal sanayi ilk yatırımları da başlamıştır. 1941 yılı içerisinde bölgede zeytin tarımını tekrardan canlandırmak için zeytinyağı fabrikası kurulması çalışmalarına başlanmıştır¹. Zeytin üretiminin artmasıyla birlikte bölgede yaygın olan sabun üretimi de artış göstermeye başlamıştır. Eski sabun fabrikalarına ilaveten il merkezinde iki adet daha devlet teşvikiyle sabun fabrikası kurularak toplam sayı 12'ye çıkarılarak¹ sanayiye bağlı istihdam kapıları açılmaya başlanmıştır. Bunun en güzel örneklerinden biri de Akiş Pirina'dır. Akiş Pirina Yağı ve Sabun İşletmesi Anonim Ortaklığı ismi ile Hatay'da kurulan fabrika¹ hem tarım⁵ sektörünü canlandırmış hem de bölgede istihdamı arttırmıştır.

Bölgenin eskiden beri önemli geçim kaynaklarından biri olan ipekböcekçiliği yine anavatana katılımla birlikte artış göstermeye başlamıştır. Özellikle koza fiyatlarının düşüklüğü bölgede huzursuzluk yaratmış bu durum Hatay milletvekili, Sait Köksal tarafından Meclis gündemine getirilerek bölge halkı açısından önemini ortaya koyulmuştur¹. Yapılan tohum ıslahı ve vergi indirimiyle birlikte bölgedeki pamuk üretimi artışıyla beraber sanayi kuruluşları da kendini göstermeye başlamıştır. 1952 yılı içerisinde Antakya civarında pamuk, iplik ve dokuma fabrikaları kurulmaya başlanmıştır. Bunlardan en önemlisi Nuri Has tarafından kurulan ve açılışını Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yaptığı iplik fabrikasıdır¹.

Bölgede yapılan tarımsal yatırımlar beraberinde diğer sektörlerinde canlanmasına sebep olmuştur. Bunun en güzel örneği dericilik üzerine olandır. Zeytinyağı, sabun ve kozacılığa yönelik yatırımlarla birlikte deri sanayisi de gelişmeye başlamıştır. Antakya'da bu dönemde iki adet deri fabrikası kurularak bölge halkının refah düzeyini iyice arttırmıştır.

b. İskenderun Limanına Yönelik Yatırımlar

¹ Şerife Yorulmaz, "Fransız Manda Yönetimi Döneminde İskenderun Sancağı (Hatay)'nın Sosyo-Ekonomik ve Siyasal Durumuna İlişkin Bazı Kayıtlar (1918-1939)", Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 22, Ankara 1998, s. 243.

¹ Şemseddin Çelik, "Bir Gezginin Gözünden 1950'lerin Başında Hatay", Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 63, Erzurum, 2018, s. 641.

¹ Atayolu, 28 Ocak 1946.

¹ BCA, 030.0.01801.002.110.5.

¹ TBMM Zabıt Cefideleri, C. 24, İ. 53, 1950, s. 1000-1001

¹ Atayolu, 20 Nisan 1953

Anadolu ve Orta Doğu'nun Akdeniz'e açılan kapısı konumundaki Mersin ve İskenderun limanları hem Hatay hem de bu coğrafyalar için vazgeçilmez bir ticaret merkezidir. Ticarete önemli olan bu limanlar, savaş zamanı daha da bir önem kazanmaktadır. II. Dünya Savaşı başladıktan sonra limanların bu bağlamda artan önemine binaen devlet tarafından da göz ardı edilmemiştir. Savaş başlamasından sonra Türkiye Cumhuriyeti bütün limanların önemini kavramış ve limanlardan en verimli şekilde istifade edebilmek amacıyla bütçeden 1.200.000 TL'lik bir fon ayırmıştır¹. Bu fonun ayrılan paranın 700000 TL'lik kısmı savaş sonuna kadar harcanmıştır¹. Bu durum limanlara verilen önemi göstermektedir. Devlet tarafından yapılan güçlendirme çalışmalarının yanında Müttefik Devletler tarafından da yardımlar gelmektedir. Özellikle İngiltere tarafından yapılan yardımlar buna en önemli örneklerdir. Bu bağlamda 16 ağır 12 hafif top ile İskenderun Limanı askeri açıdan güçlendirilmiştir².

İskenderun Limanı 1927 yılından itibaren küçük gemilerin barınacağı şekilde inşa edilmiş olsa da yukarıda bahsedilen yatırımlarla birlikte 1942 yılında büyük iskelenin yapımıyla birlikte ticaretin gelişmesine olanak sağlamıştır. Yapılan bu yatırım bölgedeki iş hacminin arttırmıştır. Özellikle Antakya merkezli sanayi kuruluşlarının artması limanın daha işlek hale getirmiştir. Bunun yanında makineleşmeyle birlikte artan üretim miktarları limanı yetersiz kılmıştır. Bunun için çözüm üretme noktasında hareket eden hükümetlerin çalışmaları neticesinde 1954 yılı içerisinde konveyör tesislerinin kurulmasıyla limanın işlevselliği daha da arttırılmıştır.

Sonuç

Hayat anavatana katıldıktan sonra özellikle Ankara tarafından hem bölge halkını kendine bağlama ve aidiyetlerini arttırma açısından hem de bölgenin kalkınması için bir dizi yatırım planını devreye sokmuştur. Özellikle kozmopolit yapıya sahip olan bölgede ilk önce kültürel aidiyetliği sağlamak için Halkevleri, Halkodaları ve Köy enstitülerinin yanı sıra Milli Eğitime bağlı olarak okullara önem verilmiştir. Diğer taraftan da bölgede Arap dilini ve kültürünü kırma adına bir dizi programlar geliştirilmiştir.

Kültürel yatırımların yanında ekonomik olarak kalkınmaya da önem verilmiştir. Bölge halkını kalkındırmak için tarıma dayalı sanayi projeleri dikkati çekmektedir. Bir yandan sanayi kuruluşları kurulurken diğer taraftan da bu kuruluşlar için hammadde ihtiyacını karşılamak amaçlı tarımsal reformlar yapılmıştır.

Sonuç itibariyle Hatay anavatana katıldıktan sonra jeostratejik açıdan önemli olan bölge devlet tarafından da önemli olarak görülmüş ve bu önemi 1940-1960 yılları arasında devlet imkânları noktasında değerlendirilmiştir. Yapılan yatırımlar neticesini

¹ BCA, 030.01.0.0.9/4.471.9

¹ BCA, 030.01.0.0.9/4.471.12

² Tuğba Korhan, "İkinci Dünya Savaş'ında Mersin ve İskenderun Limanları", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.9, S. 42, s.716.

vermiş ve Hatay gerek Amik Ovası noktasında tarımsal ürün ve tarımsal sanayi ile gelişmiş gerekse İskenderun Limanı ile de ticaret noktasında gelişmiştir.

Kaynakça

- Anayol, 30 Mart 1950.
Atayolu, 20 Nisan 1953
Atayolu, 28 Ocak 1946.
BCA, 030.0.018.001.002.90.28.8.
BCA, 030.0.0180.1.002.110.5.
BCA, 030.01.0.0.74.471.12
BCA, 030.01.0.0.74.471.9
Birsal Haktan, Duman Özkaya Olcay, "Entelektüel Bir Kadro Hareketi Olarak Hatay Halkevi Dergisi", *Turkish Studies*, Volume 8/2, Winter 2013,ss. 47-58.
CHP, *Cumhuriyet Halk Partisi İl Dilekleri*, s, 680.
<https://www.tbmm.gov.tr/hata2.htm> Erişim Tarihi 17.02.2019.
Cumhurbaşkanlığı Arşivi, A IV-18-c, D 74-1, F21-28.
Çelik Ş. (2018), "*Bir Gezginin Gözünden 1950'lerin Başında Hatay*", Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 63, Erzurum, s. 639-667.
Evin B. (2014), "*Amik Ovası'nda Pamuk Üretim Alanlarının Islah Çalışmaları (1918-1970)*", s.4, Kapadokya Tarih ve Sosyal Bilimler Dergisi, Nevşehir.
Hâkimiyet, 28 Kasım 1953.
Korhan T. (2016), "*İkinci Dünya Savaş'ında Mersin ve İskenderun Limanları*", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.9, S. 42, s. 710-714.
Milli Egemenlik Belgeleri, TBMM Yayınları, Ankara, 2015.
TBMM Zabıt Cerideleri, C. XIII, Devre V, İçtima 2, 1 Kasım 1936.
Tekin M. (Tarihsiz), *Hatay'da Eğitim ve Kültür*, Ankara.
Uzunçarşılı İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi C. II*, TTK Yayınları, Ankara, 1996
Yorulmaz Ş. (1998), "*Fransız Manda Yönetimi Döneminde İskenderun Sancağı (Hatay)'nın Sosyo-Ekonomik ve Siyasal Durumuna İlişkin Bazı Kayıtlar (1918-1939)*", Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 22, Ankara, s. 231-259.